
НОВА
1934
Ч. 9.
ХАТА

„НОВА ХАТА“

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ.

Виходить раз у місяць.

Річник X. Число 9. 1. вересня 1934

ЗМІСТ ч. 9:

ІЛЮСТРАЦІЇ:

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:

ЛЬВІВ. РИНОК 39. I. п.

Телефон: 85-83 Число конта П.К.О. 405361

Річна передплата	16.00 зол.
Піврічна передплата	8.50 „
Чвертьрічна передплата	4.50 „

Ціна поодннокого числа: 1.50 зол., подвійного 2.50 зол.

Річна передплата в Амернці й Канаді . . . . 3 дол.
Річна передплата в Чехословаччні . . . . 60 Кч.
В Румунії: річна передплата 400 леїв, піврічна 210 леїв, чвертьрічна 120 леїв, поодинноке чнсло 40 леїв.

З Америки й Канади приймає передплату за часопис: Заступництво „Nowa Chata“, Philadelphia Pa, 1134 Atwood Road.

В Румунії приймають передплату за „Нову Хату“: Dmytro Herodot, Bucarest IV. str. Delea Veche 45. Книгарня Юрій Гливка і Спілка, Чернівці, ул. Петровича 4.

Пренумерата є платна з горн; післяплатннкам чнслнться передплату так, якбн була плачена квартально. Хто не повідомить адміністрації пнсемно про те, що не бажає вже передплачуватн, числиться далі передплатннком. Зворот числа поштою ще не є виповідженням пренумератн.

Реклямації треба вноснтн за посереднництвом місцевого поштового уряду, коли число не наспіло до 10-го кожного місяця на місце прнзначення. Реклямацій надісланих прямо, або в пізнішому речнниці Адміністрація не бере під розвагу.

НОВА ХАТА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНЬОЇ КУЛЬТУРИ

РІК X. ВЕРЕСЕНЬ 1934 Ч. 9.

Дні ясности, дні бабиного літа,
Передмандрівне гуртування птиць;
Прозора тиша, сріблом оповита;
Глибокий погляд дальніх таємниць.
В душі сліпа тривога весняна,
Отрутні мрії та отрутні квіти, —
І спогадом нежданим вирина
День ясности, день бабиного літа.

Максим Рильський.

ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

КВІТКИ*)

Що кажут, душко, квіточки ті милі,
   Що он так красно на траві цвитут?
Зривай ті квіти, доки ще зацвили,
   І доки другі квіточок си рвут;
Бо прийде осінь, зіленько зівяне,
   Де сніг упаде, квіточок вже ніт,
Тогди як око за квітками гляне,
   То лиш заплаче на студений світ.
І як ті квіти, що їх яр сплітає,
   Не вскреснут більше, ях їх зітре лід
То так і людська молодість минає,
   А що минуло, вже не верне вслід;
Тому зривай си яром свої квіти,
   Коли в личку ти калиновий гай,
Коли в души ти тепле сонце світить
   Бо як загасне, то загас і рай.

ФЕДЬКОВИЧА ПЕРША ЛЮБОВ

Федькович саме вернув зі свого семигородського полку до Чернівців. За кілька літ його відсутности тут багато дечого змінилося. Але й він вирушив до Семигороду молодим хлопцем-кадетом, а вернув старшиною. Вертав дуже радо. За ним лежали понурі роки, проведені в малих семигородських місточках та важкий італійський похід.

В Чернівцях він мало кого знав. Хоча й мешкав тут його батько, Адальберт Гординський, але Федькович навіть до нього не заїхав; так дуже негодував на нього за кривду своєї мами. Всеж таки скоро знайшов приятелів. Блискучий мундур старшини відчиняв йому двері в усі гостинні черновецькі доми. Таким способом познайомився він із Емілією Марошані.

Емілія Марошані.

Марошані це прізвище румунське. Одначе панночка була вихована по німецьки, в домі говорили також по польськи. Дім був гостинний, як годилося там, де була доросла дочка. Склад гостей був незвичний, добірний: наприклад Федьковича впровадив туди Нойбавер, талановитий німецький поет, якого доля загнала на Буковину. Тут, у „Марошанок", як називав їх Федькович, познакомився він також із Антоном Кобилянським, — знакомство, що особливо заважило на його житті, бо це Кобилянський намовив Федьковича писати по українськи.

У „Марошанок" (Емілія мешкала з мамою) сходилося це товариство часто. Емілія була музикальна, тож їхні вечірки набирали характеру музичних вечорів, на яких Нойбавер імпровізував свої вірші, а Кобилянський дивував усіх своїми чудацькими теоріями про позагробове життя та веґетаріянство. Розговірна мова була німецька.

Для Федьковича набрали ці вечорі особливого чару. По довгому скитанні він рад був відчути затишну атмосферу родинного дому, ще й до того пересичену мистецькими інтересами. Емілія була красуня, до того розумна, мрійна, музикальна. Отже зовсім природно, що припала молодому хлопцеві до вподоби.

А вона? Із віршів Федьковича, писаних тоді ще по німецьки, догадуємось, що й вона його любила. Одначе на перешкоді станули маєткові справи: Емілія не мала кавції, якої вимагали від жінки старшини. Та й мати її не сприяла Федьковичу, бо мала когось іншого на приміті. Федьковича нокликали назад до Семигороду; це поклало край їхньому короткому закоханню.

Емілія скоро потім вийшла заміж за румуна й виїхала з ним до Яс. А для Федьковича настав важкий час розчарування. Він відчув страшенне прикро свою самоту й чуже військове окруження. Почав занепадати на здоровлі. Пісні його з того часу повні туги й жалю за рідними сторонами; хвилинами навіть думає про завіщання. Але йому відкрився живий скарб народньої мови і з нього черпає він тепер усіми пригорщами.

Чи треба нам жаліти, що роман Емілії з Федьковичем розбився? Мабуть ні. Здається співжиття з оцею напів полькою, напів німкою булоб нам менше дало в Федьковичевій поезії, як розлука з нею. Але жаль тільки того розчарування, що почало огірчувати поета до жінок. Почалося від Емілії, а скінчилося Павліною, попадянкою з Тюдева, що можливо одинока годилася йому в дружину. Але видно не судилося. Бо помер він старим парубком, і в цьому наслідуючи Кобзаря Великої України.

Л. Бурачинська.

*) Цей вірш вписав Федькович по німецьки Емілії Марошані в альбом. Пізніше переложив його сам на українську мову й надрукував 1862 р.

КОНСТ. МАЛИЦЬКА.

НА ФІЛЬМІ СПОМИНІВ

Моє знайомство з Буковиною датується з року 1903, коли то замісць іти на заслання до Бєча на захід, перенеслася я добровільно на полудне. Переді мною були вже там деякі вчителі галичани, бо тодішній шкільний інспектор, незабутньої памяти Омелян Попович, радо в тому часі приймав галицьких утікачів. І так у половині вересня 1903 року складала я вже по німецьки в кіцманському старостві службову присягу на вірність цісареві й потомкам з його крови. Склалося так, що старостою в Кіцмані був тоді поляк і в його руки попало моє по українськи писане і дуже гостро про галицькі шкільні відносини зредаґоване подання, но — але він міг тільки покивати над ним головою, а в очі поґратулювати мені гарних свідоцтв і дуже прихильної оцінки станиславівського інспектора.

Посаду дістала я відразу сталу при 5. клясовій народній школі в Лужанах під самими Чернівцями, на залізничому вузлі до Кіцманя і Заліщик — як всі мені казали, одна з найкращих посад. Буковинці дивувалися, як са́ме галичанка-уніятка могла туди попасти. По дівочій виділовій школі в Галичі не видалась мені лужанська мішана школа дуже гарною, але зате подобалася мені свобода рухів і народньої праці, яку мало буковинське вчительство. Школи скрізь по селах були великі, гарні, добре вивінувані в шкільне приладдя й бібліотеки — примус шкільний дуже точно виконуваний. Нарід сільський сміливіший від нашого, прихильний до школи, цінив працю вчительства більше, ніж у нас. По Галичині, де найневинніші промови на вічу чи концертах відбивалися сейчас відгомоном у польських і кацапських ґазетах — по Галичині, де народній учитель, хотячи працювати в читальні, мусів заходити до неї окружними стежками, свобода, яку мали буковинські вчителі, мило мене вражала. Вони не тільки могли, але мали наказ від інспектора Поповича працювати і поза школою в читальнях, щадничих касах, Січах. А Січі якраз тоді виростали скрізь по Буковині, гей гриби по дощі і ми майже що неділі десь ходили або їздили на святочне відкриття. І те, що ми прилюдно машерували серединою села під синьо-жовтими прапорами, співаючи „Не пора" — „Ми гайдамаки" — „Гей, не дивуйтесь", що посол Трильовський гостював у мене і збирав у моїй хаті нараду і ніхто за це не доносив на мене нікуди, що пан староста Краль брав участь у нашім українськім аматорськім представленні, що місцевий православний священник не ворогував на мене уніятку за працю в читальні, не боявся моеї „пропаґанди" — усе те так різко відбивало від мого попереднього життя в Галичині, що спершу закрило всі інші темні сторони Буковини.. А були й темні сторінки.

Мої товариші-вчителі в Лужанах були свідомі й активні українці і вельми щиро відносилися до мене: Петро Ілюк, Ангелина й Іван Бережани. Зате управитель школи Орза, змосковщений ромун чи зромунізований москаль, був людиною дуже малої інтеліґенції і противний усякій нашій громадянській позашкільній роботі. Вимагав у школі німеччини, а коли я почала вести шкільне діловодство в українській мові і на конференції постійно говорила по українськи, счинив бучу. Він спочатку навіть жадав, щоби ми по кожній льокальній конференції співали „Gott erhalte", але тут ми вже всі його висміяли, хоч і як були прихильні до Австрії. На тлі моїх конфліктів з управителем стрінулася я уперве з інспектором Поповичем. Ходили про нього чутки, що він людина строга, що вимагає від учительства багато, що очам його не вкриється найменше недбальство; але й казали, що нікому не доведеться зазнати від нього кривди, що він чоловік непохитного характеру, невсипущої праці, справедливого поведення, службового й позаслужбового такту —словом, що українське шкільництво Буковини спочиває в руках чоловіка, який непохитно стоїть на сторожі наших прав.

Гурток студенток при студ. Т-ву „Чорноморе"" в Чернівцях.
Кліша власність „Світу Молоді".

І перше враження, яке зробив на мене Попович, оправдало ці чутки. Ще сьогодні згадую те трівожне почування, з яким входила я в його просторий кабінет у Шкільній Раді при Ляндгавсґассе. Суворий, поважний погляд змірив мене й оцінив, але враз і добра усмішка, яку так любили наші діти у нього, розвіяла мій страх і наповнила повним довірям. „Так і робіть дальше, — сказав на мої виправдування в справі шкільного діловодства. — Ваша школа українська; пишіть і говоріть скрізь і всюди по українськи. На те у нас право". І неодин ще раз прийшлося мені бачити, як інспектор Попович переводив тихо, але рішуче українізацію школи й учительства, як без писаних обіжників переводив свою волю, як умів станути в обороні українського вчителя, хоч би той учитель і справді деколи провинився.

Буковинське учительство назагал видалося мені менш інтеліґентним від нашого, навіть менше свідомим національно, але було воно краще матеріяльно ситуо-

ване, виборолю собі вже до спілки з румунським і німецьким учительством чималі права, стояло під опікою такого інспектора, як Попович і те все давало йому самопевність і силу, якою гордилося перед галицькими вчителями, вважаючи їх нуждарями, слабодухами. Те й показували нам буковинці на кожному кроці, називаючи нас зайдами-уніятами. Розуміється, були й кращі між ними одиниці, які витали нас поміж собою як чинник, культурно вищий навіть, які відносилися сердешно і до нас і до нашої громадянської роботи. Те саме треба сказати і про народ — селян. Тим і в думці не постало робити між нами ріжницю. Навпаки, мали до нас галичан повне довіря і шукали у всім поради. З буковинського свідомого учительства згадаю Ілярія Карбулицького, який перший відвідав мене в Лужанах — один з найідейніших робітників народніх, провідник учительства, редактор станового учительського органу „Каменярі" — згадаю молодого бунтаря Остапа Поповича з Кіцманя, який усе йшов рука в руку з нами галичанами. (Згинув у московському полоні).

В тому часі пізнала я й Евгенію Ярошинську, звісну письменницю й свідому громадянку, колишню співробітницю Кобринської. Вона навідалася до мене перша і заспокоїла мою, збентежену ворожнечою окруження душу, бо й вона сама, хоч родовита буковинка, мала багато ворогів за своїх „Перекиньчиків", в яких так вірно й ярко змалювала моральну й національну гниль частини православного духовенства. Ярошинську я щиро полюбила і тішилася, що буду в ній мати опору та, на жаль, не довго тривало наше знайомство. В рік опісля проводила я її на черновецьке кладовище, на Горечу, і від жіноцтва і від галицького „Дзвінка", якому за життя служила покійна своїм пером, прощала її востаннє.

Коли я говорю про ворожнечу деяких буковинців до нас галичан, то підношу це, бо в тому часі число галичан, передовсім учителів, зростало з кожним роком. По мені перенеслися на Буковину дві сестри Трусевич: Марія і Теодора (теперішня дружина проф. Осипа Безпалка) і покійна вже нині Ольга Жураківська, яка вчителювала разом із Ярошинською в Раранчу. В Кіцмані учителював проф. Сильвестер Яричевський, суддював Осип Бурачинський — в Чернівцях учив Др. Осип Маковей і Василь Сімович, а редаґував „Буковину" незабутній Славко Весоловський, симпатичний товариш наших поїздок на всілякі національні торжества. Була нас отже галичан чимала вже пачка, тому й прийшлося нераз почути від неодного тубильця або якої їмості протопопихи, що — мовляв „галичани прийшли нас розуму вчити". Для нас з кіцманецької округи, огнищем-прибіжищем був дім панства Окуневських в Кіцмані, де ми галичани могли свобідно виговоритися й пожалувати і в свою чергу „напсьочити" на буковинців.

Коли згадую нашу тодішню громаду, то мимохіть виринає постать таємничої Саші Ґлаґолевої, про яку пише Др. Сімович у своїй статті в „Назустріч". Прийшла (в буквальному того слова значінні, бо все тільки пішки ходила) не знати за чим і відкіля і так таємничо відтак і щезла. Пересиджувала вона і в мене цілими тижнями, хоч положення Лужан не виправдувало її „Liebe zur Natur", якою вона на поліції пояснювала свій побут на Буковині. „Московський ялан" — як кричали за нею черновецькі вуличники — була одначе людина дуже освічена і я при ній чимало навчилася дечого, найпаче про Росію й її революційне підземелля. Коли відтак відїхала вона до Петрограду, переписувалася зі мною, а до „Проміня" присилала нам дуже цікаві статті про революційні заворушення 1905 року й про гапоніяду, якої була самовидцем. Востаннє вже у Львові десь 1907 р. дістала я від неї карточку з Італії з Нерві з привітом і докором: „Отчего Вы позабыли меня, мой друг?" Коли я вертала зі Сибіру і задержалася на довше в Петрограді, стрічалася там нераз із фаміліями Ґлаґолевих, але побоялася спитати за Сашу, щоб не дізнатися небажаного.

З жіночим рухом на Буковині познайомилась я вже в перших місяцях мого там побуту. Довідалася, що від кільканадцяти літ існує в Чернівцях грекокатолицьке товариство „Мироносиці", характеру більш церковного, щось в роді брацтва. Про свою діяльність не подавало ширшому загалові звітів, тому й громадянство небагато знало про існування „Мироносиць" і товариство, вже задля свого конфесійного характеру не могло обгорнути всего жіноцтва цілої Буковини. А вжеж годиться про нього згадати, бо воно, хоч тихо й без реклями, таки робило дуже багато в напрямі гуманітарнім. Підпомагало бідних, головно шкільну молодь, заснувало в Чернівцях захоронку, яка в короткому часі згуртувала доволі значне число дітвори, зберігаючи її з одної сторони від румунізаторських впливів, а з другої від латинізації й польонізації через „матечки", які вже тоді й на православній Буковині почали запускати коріння. — Подібне до „Мироносиць" товариство засновують і православні жінки.

За приміром Львова повстає в Чернівцях десь коло року 1902 заходом Наталки Поповичівної й її товаришок з учительської семинарії „Кружок українських дівчат" з ціллю плекати національного духа. За мого побуту на Буковині голова Кружка Наталка Попович вийшла заміж, а провід в Кружку обняла панна Шкурган. Запросили й мене до товариства і раз справді вибралася я до Чернівців на засідання Старшини і... вельми счудувалася, почувши, як членки, „українські дівчата" балакають між собою по німецьки. Зрештою животіння Кружка не було довге. Не міг він згуртувати усего жіноцтва почасти тому, що членами могли бути лише незамужні, почасти й тому, що статут товариства не дозволяв засновувати філій і кружків по селах і місточках. Спершу товариство проявляло доволі живу діяльність, але коли перші основниці спроневірилися „дівоцтву" і вийшли заміж, а нові сили не зуміли повести як слід роботи, діяльність Кружка обмежилася влаштуванням кількох вечерниць і концертів. Накінець по чотирьох роках існування загальні збори товариство розвязали. Бібліотеку (досить велику) передано академічному товариству „Січ" в Чернівцях, а майно у висоті кількасот корон призначено на майбутнє нове жіноче товариство.

В тому часі я відвідала вперве Ольгу Кобилянську. З пієтизмом входила я до домівки нашої великої письменниці, яку саме застала при виготівці білля до прання. Я просила її в імені львівського Кружка дівчат, який задумував видавати жіночий часопис, чи не хотілаб написати щось для нього. Але Кобилянська якось байдуже віднеслася до тої справи і взагалі про окремішність жіночу у видавництвах висказалася тоді доволі неприхильно, що мене дуже здивувало у Кобилянської, авторки „Людини" й „Царівни", які я з захопленням читала.

Зрештою і я тоді не дуже цікавилася чисто жіночими питаннями, бо окрім праці в школі мала до-

(Докінчення на ст. 10)

ОРИСЯ ЩЕРБАНОВИЧ.

ВЕРХАМИ ДО СТОРОНЦЯ-ПУТИЛОВА

Ще на весні цього року вирішив гурток охочої молоді при кінці липня влаштувати прогульку до Сторонця-Путилова й відспівати там панахиду по нашому „буковинському соловію".

Вирушили.

Було нас дванадцять — як апостолів — сміялись ми. Дарма, що між нами три дівчині... Збиралися по дорозі поїздом, стрічали знайомих.

„Ви куди?"

„На прощу!" гукали у відповідь і вже поїзд ніс далі: Неполоківці, Барбівці, Вашківці аж до Вижниці. Тут із піснею на устах пустилися в дорогу. Стрічні гуцули цікаво прислухувались. Дивно їм, що чують свою рідну мову. До прогульковців звикли, але не до своїх...

Треба наш гурток охрестити. Переходить внесок нашого отамана Сірка: ПУЖ (Пачка Українських Жерунів).

Обходимо через гору на Рівну берегом Черемоша. Чудовий вид на Кути. Там церковця красується, а он далі Народний Дім.

Ранньою росою прокрадаємося через Березу (800 м.) на Підзахарич. Виходимо на верх. Кругом білі берези з чистими, білими пнями. Вітер.

Полонинами майже збігаємо на приходство. Тут чекає нас ще один (нас уже 13). В церковній хроніці читаємо: „Назва села походить від того, що в цьому місці дараби спочивали, керманичі гостювали в діда Захарія. Тут собі звичайно стрічу назначали „під Захарієм".

Через Німчич на Околену йдемо. Там має відбутися завтра шкільне свято.

Школа — це звичайна сільська хата. Одна кімната це кляса, а друга це мешкання, канцелярія і кухня вчителя.

Треба вечеру варити. Зголошується Санді. Хоче нам, дівчатам доказати, які то справні хлопці — до кухні! Чекаємо. Ануж, може дійсно? Та ні! Гірські духи нам сприяли. Мамалиґа недоварена, молоко зварене в тім самім горшку (навіть немитім!), пригоріло. Всміхаємося вибачливо. Смакуємо вечеру, обговорюючи мужеську „еманципацію". Шукаємо нічлігу.

У сусіда знаходимо стрих і сіно.

Шкільне свято; дітей повна кляса. В усіх вишивані сорочечки. Прийшли і старші. Розказуємо куди, чого йдемо. Хитають головами. Про Федьковича чули, знають. „Був, кажуть такий пан у Сторонци, шо посиви по гуцулски. Двірником був та тримав з гуцулами". І про Довбуша знають. Очі їм живіше горять, коли про нього згадають...

„А по українськи вчать у школі?"

„Єк котрий вчитель. Оцей наш вчит, а того року був волох та не вчив. Але зато навчивси сам по нашому так красно! Сидит було на приспі та забалакує. Скушно йму, що ніхто го не розуміє."

Діти деклямують, наш хор співає одну, другу, третю... ще просять. Далі й самі хотять похвалитись. Жінки затягають співанок тоненьких. Про Довбуша і Дзвінку...

Йдемо на Бочків ночувати. Справляють нас до багатія Матйоса, славного на всі гори.

Забудовання широкі. Господар косить на леваді. Хлопці наші й собі показати хочуть, що вони господарські сини. Пустили в рух чотири коси: Ромко, Юрко, Данко, Душко. Косять відважно й певно себе...

Гуцул сміється сердешно. Підкошує за ними своєю косою. В горах інакші коси та інакше ними орудують. А хлопці наші всі з долів.

Сідаємо на зрубану соснину й забалакуємо. Невичерпане: чого й куди йдемо. Оповідаємо про тих, що жертвою впали...

З поважним настроєм вертаємо до хати. Вечоріє...

Ґаздиня просить до вечері. Мамалиґа, як млинське колесо й свіжа гуслянка. Але більш як половина мамалиґи лишається. Гуцулка сміється: „В нашім стані, як вертаємо з роботи, нас пять її забіруєм!"

А нас тринадцять не „забірувало"! Такі з нас робітники, говорять її очі.

В пахучому сіні, без снів, добираємо сил.

Рано ліземо на Бочків (1348 м.). Дощ пере немилосердно. Кажуть щастя вінцує. Яке там щастя, коли сухого рубця тяжко знайти!

На верху зимний вітер заставляє велику ватру класти.

Здибаємо леґіня — справляє потоком. Ліземо, сунемось, підсаджуємо себе. Йдемо далі верхами. Ще Синявку треба перейти і ми вже в Дихтинцях.

В обширний, тихий дім пан-отця вносимо життя, сміху й — болота. Тут нас чекають ще три „прочане". Вранці через Ґреблину до пан-отця в Довгополім. Незвичайно гостинна людина. Завзятий шахіст.

По обіді рушаємо вже до цілі. Стрічаємо ще пятьох. Нас уже велика ґрупа. Входимо в містечко Сторонець-Путилів.

Тут інтеліґенція непривітна, залякана. Боїться, що їй закинуть „пропаґанда українців", коли приймуть нас на ніч! Греко-кат. священик одинокий нас радо витає. Дивуємось, що нас уже 22!

Рано панахида в греко-католицькій церкві. Далі йдемо й до православної. В церкві наш хор співає Службу й панахиду. Церква повна гуцулів та місцевої інтеліґенції. Правлять три священики. Один говорить

На верху зимний вітер заставляє велику ватру класти... Бочків (1348 м.).

про Федьковича. Але не так, не так треба говорити про нього гуцулам! Не так промовляти до гуцульської душі! Ще жива його память у Путилові, ще стоїть його родинна хата... Гуцули також невдоволені. Їх більше цікавить наш хор, вони такого ще не чули.

Виходимо — люди дякують, розбалакуються. Продаємо світлини Федьковича, запрошуємо на його свято в вересні до Чернівців. Жаль розходитись...

Рушаємо. Гей! Вільно, соняшно, простірно тут! Гей! Хочеться гукнути на всі гори: „Ми тут господарі!"

Ночуємо на Боштоджині (1378 м.). Вранці йдемо дивитися на Маріяну гать. Вертаємось на Яблоницю. Дороги нема. Держимося берегу Черемоша. Хлопці докулюють, що не зайдемо сьогодні до Довгополя, хоч Доня перед веде, доказуючи жіночу витривалість.

З другого боку ріки три хлопці сидять. Щось на їх вишивка на сорочці маячіє...

„Хлопці алярм! Гей вставайте,
Бо настав вже слушний час!"

затягнули ми, а в відповідь понеслося:

„Наступають на три шляхи
Вороги на нас!"

Руки піднеслися, привітались. Хотілось плакати і сміятись. Брати наші! Ми гукали, маяли хусточками і з піснею рушили далі в дорогу. Ще вспіли завидна прийти до Довгополя. Рано гуцулка казала: „Ви вчера так цікаво йшли селом, ніхто не сказав би, що дів'чата. Як хлопи!".

Збирали вишивки. В Розтоках заможня гуцулка прекрасні сорочки витягнула зі скрині. Одна з мотивами свастики, стара, старезна. „Це від мого діда. Вин був пип у Розтоках. Казав шинувати її дітем передати". Кптарі. Один на румунських мотивах. Дивуємось. „Це мода тепер така!" відповідає. Страх збирає, що з нашою ношею буде. Хочеться благати, просити: „Не покидайте свого!" А колесо часу крутиться без жалю далі...

Вертаємо. Сірко дістав перепустку „на той бік". Заздро дивимось йому вслід. Але й ми вертаємо багаті в враження. Гуцули, панахида, наші гори... і та хвилина, що злучила братів, там, над Черемошем...

Ми обгорілі, запорошені. Нам дивно, що люди чистенько повбирані, такі білолиці й цікаво нас оглядають.

Але ми несемо свіжу силу, якої вони не мають.

Оршівці, в серпні 1934.

З. МІРНА.

ГОРОЖАНСТВО ЗАМІЖНЬОЇ ЖІНКИ

Коли жінка віддається за чоловіка, що має інше горожанство, вона по шлюбі втрачає своє первісне горожанство й приймає чуже. Ця велика несправедливість, що тяжить над жінкою, при сучасних соціяльних обставинах й при сучасному положенні жінки в суспільстві повинна бути направлена.

На міжнародній форум це питання винесено ще в році 1930 на конференції Ліґи Націй в Газі для кодифікації інтернаціональних прав. Рішення цієї конференції, хоча ще досі не ратифіковане, в основі своїй залишає справу горожанства жінки в залежності від горожанства її чоловіка. Лише в одному випадку жінка має право не міняти свого горожанства: коли чоловік міняє його вже по шлюбі.

З огляду на те, що це рішення конференції ще не затверджено, міжнародні жіночі організації вживають енерґійних заходів, щоб цю справу знову поставити на обговорення в Лізі Націй з метою добитися вирішення справи в дусі рівноправности. На те обібрано окрему комісію з представниць жіночих міжнародніх орґанізацій, що працювала в Женеві над підготовкою цієї справи.

Багато з представників ріжних держав при Лізі Націй стоїть вже за рівноправність чоловіка й жінки в справі державного горожанства. Але деякі з них посилаються на протиріччя, які повстануть при позитивному вирішенні справи з державними законами їх країн. Нарешті противники визнання жіночої рівноправности в державному горожанстві причиною свого неґативного відношення виставляють побоювання за єдність родини.

Голова вищезгаданої комісії, Марія Вероне подає в пресі не дуже втішні відомості про працю комісії. В комісії немає єдности, нема змоги досягти однакового формулування вимог. А де двоє сваряться, там, як каже голова комісії Вероне, третій буде сміятися, й важлива справа вирішення незалежности жінки від горожанства її чоловіка знову висітиме в повітрі.

СОФІЯ ЯБЛОНСЬКА.

КИТАЙСЬКІ ФІЛЬМИ

Китайці не люблять, щоб їх фотоґрафувати. Трудно булоб вичислити всі невдатні мої заходи, заки мені вдалося хитрощами сфільмувати кількасот метрів документального фільму з життя юнанців.

А скільки зпочатку зіпсованої фільмової тасьми!

Окрім труднощів з льокальним світлом, зовсім відмінним від тропікального, до якого я вже була звикла, мою працю раз-у-раз перебивала ворожість та панічна втеча тубильців на вид апарату. Заки я вспіла розставити апарат, повтікали всі живі істоти переді мною, мов перед злим духом. Тільки здалека гавкотіли пси. Я, пробувала, зпочатку, наставляти свій апарат при єдиній вузенькій вуличці куди, не маючи змоги завернути, мусіли, здавалося мені, переїхати навантажені воли та каравани, що втомлені довгою дорогою, входили у місто.

Ця спроба також не вдалася.

Переді мною зупинявся весь рух вулиці. Хто з носіїв або прохожих міг, той виминав мене попід муром або завертав у бічні вулички, тоді коли воли та каравани, зупинившися по середині дороги, чекали — поки не прийшла заалярмована тим застоєм поліція. Вона просила мене ввічливо вступитися з „тротуару". На це не було ради. Пізніше я пробувала щастя у віддалених від поліцийної сторожі, передмістях, де я зустрічала в заміну нові трудноші. Вузькі китайські вулички зовсім не допускають соняшного світла. Навіть у південь через тіні високих домів освітлює сонце найбільше половину вулиці. Нераз, на тих передмістях я вибирала перехресте вулиць, де світло прикривало кілька квадратних метрів площі, та чекала на перехід китайців.

Завсіди вони покорили мене та мою не досить трівку терпеливість.

Навіть коли не було поліції та коли самі китайці не сміли прогнати мене з огляду на рушницю мого слуги, вони все уступали. Не жаліючи часу, зупиняли свої бики та відходили пити чай у сусідний заїзд. Так іноді безконечно ми чекали один на одного — я на перехід або переїзд китайців крізь соняшну частину дороги, а вони зі своїми тачками, биками, караванами та кошиками на те, щоб я вступилася їм з дороги з моїм апаратом. Вірили, що одинокий його погляд нагнав би на них хворобу або й смерть.

В тих змаганнях, ніколи вони, а завсіди я програвала, чи через тінь, що прикрила поле мого полювання на світлини, чи через те, що хмари закрили сонце, або тому що мені забракло терпеливости чекати на китайців. Я відходила.

Раз я була спробувала перекупити кількох мафу (поганячів каравани), щоб вони тільки згодилися перейти перед моїм апаратом. Зайвий труд!

Без огляду на довгі переговори та переконування, вони накінець рішили не продавати мені, за жадні гроші своєї душі.

Мої обіцянки тільки збільшили їхне підозріння про „нечисті чари" моєї маґії.

Тепер це все вже й не дивує мене.

Зпочатку я ще не розріжняла їхніх забобонних нахилів, а також не бачила ще глибокої ворожнечі до нас. Тепер я вже знаю, що кожний юнанець вважає вже саму зустріч европейця за поганий знак. Що й говорити про европейця з якоюсь чудернацькою чорною машиною, що дивиться на них блискучими очима. Хто його знає, що ховається в тій зачиненій коробці! Може сам чарівник, злий дух або білі дияволи!

По довгих та ріжних спробах схованок, я врешті здобула кількасот метрів дорогоцінної фільмової тасьми, яку я вислала в „Індо-Китай-Фільм", товариство з Індо-Китаю для якого я тепер працюю. Перед моїм відїздом в дирекції фільмового товариства не вірили, що мені вдасться привезти з Юнану щось цікавого.

Інші переді мною не осягнули майже ніяких успіхів.

Тому власне вислід моєї роботи, коротенькі фільми-актуальники, приємно здивували їх. Можете собі уявити мою радість!

Але я ще не побила змагань у труднощах фільмування на Далекому Сході. Мені ще далеко до цього! Хоча тепер я вже зможу витримати змагання з китайцями у хитрощах та витривалості.

З фотоґрафуванням тут далеко менші труднощі. Майже без зусиль я зібрала досить велику колекцію світлин, із яких моя Індо-Китайська Компанія відбила кілька серій листівок. Також не трудно тут крутити аматорську фільму, тому що цього апарату не конче треба розставляти на ніжки. Перед тим ручним апаратом тубильці не мають часу втечи, а навіть іноді не помічають схованої в тіні людини, що притулившися до муру, тримає перед оком якусь малу коробку.

Авторка допису біля китайської паґоди.

Але аматорський фільм, мимо усіх його вигід, не може заступити професійного.

Щоб осягнути хоч скромного фільмового висліду, треба мені було перепробувати силу ріжних, меншебільше вдалих та хитрих способів, як усякі схованки на вулиці, за рогами вулиць, на дахах домів та воріт і т. н. Врешті я знайшла спосіб здобути фільм (актуаль-

ник) вуличного руху в Юнанфу. Я знайшла одну крамницю в партері (партери всіх китайських домів по містах заняті крамницями) яку я винаймила, мовляв, в торговельних намірах.

Через те, що мій господар незвичайно цікавився родом моєї майбутньої торговлі, — він навіть пропонував мені приступити до спілки — я мусіла вивісити перед входом на дверях китайський напис. „Import та Export" товарів гуртом звільняв мене від клопоту декорувати мою вітрину ріжними обєктами продажі.

Заліпивши цілу вітрину, що має ширину крамниці, жовтим папером — щоб не було видно з вулиці, що діється всередині — я перегородила кімнату на дві частині, на два окремі „бюра".

У першім стояв стіл, а на ньому повно книжок та паперів, потрібних для поваги бюра. Побіч крісло, де сів мій слуга і втаємничений помічник. Він сповняв,— з незвичайною приємністю! — ролю під-директора цього підприємства.

Перший клієнт, що зайшов запитатися, які заграничні товари ми можемо йому доставити, дістав заздалегідь приготовану відповідь „Авта або аеропляни"!

Одним словом торговля на велику скалю — покришка, яка запевняла мені цілковитий спокій під торговельним оглядом.

Мої рідні клієнти, які заходили з чистого зацікавлення, та яких я ніколи не бачила, мало мене турбували. Для цілковитої безпеки, на дверях у мою темну кімнату висів напис: Дирекція! Приймає тільки у випадках певного замовлення.

Окрім цієї обережности дирекція була завсіди зачинена на ключ зі середини. Таким чином у моїй загороді я могла, забуваючи про все на світі, виключно зайнятися фільмуванням китайців, що ніби вулицею. Вони ззовні, через жовтий папір на шибах, не бачили ні мене, ні мого апарату.

Зате ми, я та очі мого апарату, крізь малесенькі жовті шибки. вміщені поміж жовтий папір на вікнах, прекрасно могли слідкувати за рухом вулиці.

Ця жовта шибка, розуміється, зовсім не перешкоджувала мені фільмувати вулицю через неї, бо це був спеціяльний жовтий екран, що завдяки йому фільм набирає гостроти форм.

По закінченні цієї інсталяції я могла годинами спокійно сидіти з моїм апаратом перед віконцем, вичікуючи на відповідне світло та інтересні сцени. Згодом нових сцен ставало щораз то менше. Тоді приходилося мені нераз чекати по пять-шість годин у темній кімнаті, заки щось нового зявилося на вулиці.

Врешті мені вдалося сфільмувати не тільки щоденний рух караван, носіїв, возіїв, похід засуджених, але навіть весільний похід і парадний похорон одного юнанського багатія.

По викінченні цього фільму, я оголосила „банкруцтво" мого підприємства, щоби надто швидкою ліквідацією не розбудити підозріння чи недовіря мого господаря.

ЩО КАЖЕ НАШЕ ПИСЬМО?

В попередному числі обговорили ми засади ґрафольоґії. Тепер подаємо кілька зразків письма та їх характеристику.

Ч. 1. В заложенні — наскрізь життєвий тип. Головні черти письма вказують на правдиво жіночу господарність

значно більше,
знаю, чи Вам в
дві особи. Хиба-о
в Дністровій ку.

Зразок письма ч. 1.

й естетичне вижиття у домашньому світі. Оскільки у авторки є діти — то вона з певністю є доброю мамою, може навіть пересадною у своїх почуваннях. Наглядний еґоцентризм треба розглядати власне не індивідуально, а під кутом найближчої родини. Зовнішні зацікавлення безперечно є, але не до тої міри, щоби для них авторка могла жертвувати своїми домашніми інтересами. Апарат думання мало оригінальний — хоча льоґічний і справний. Слідне певне оґірчення, можливо ізза якихось недавних переживань, що кажуть авторці ставитись менше оптимістично до життя й роблять її до певної міри злорадісною у відношенні до людей.

Ч. 2. Молода людина, яка має непересічні здібності „бити по пальцях". Письмо критика або навіть сатирика. Багатий інтелект, який при кращому вольовому апараті доказував би незвичайних речей. Невдачі. які в автора напевне на порядку дня, треба приписувати власне відсутності будької життєвої системи. Його буйний темперамент спалює його більш внутрішньо (можливо проявляючись у творчості), замало виживається на зовні. У відношенні до людей критичне наставлення й мало вирозуміння в індивідуальних випадках. Однак є щось у загальному підході до світа, що можна би назвати альтруїзмом.

Цікаво було би почути думку ґрафольоґа про своє письмо, правда? Пришліть його нам. В черговому числі „Нової Хати" помістимо відповідь. Відчиняємо ґрафольоґічний кутик. Умови слідуючі: 50 сот. поштовими значками. Зразок письма (найрадше кусник листа) мусить бути писаний чорнилом. Окрім того треба подати пол, вік і звання особи та гасло, під яким маємо відповідь помістити. *Галина.*

Кожний з чиа [illegible]
в ніи цього ми
від старит [illegible]
від найлмт, бу;

Зразок письма ч. 2.

СИТКІВКОВІ ВРАЖІННЯ

Було підряд кілька краєвих ситківкових змагань, де наперемiну здобували першенство львівські змагунки — Струмінська — Дмоховська. І на кожні змагання йшлося з переконанням, що одна з них — це будучий мистець. А котра? Це залежало багато від щастя, а дещо й від ліпшої „форми", яку осягнула одна з них на самі таки змагання. Та хоч обі вони добре грають — як кінцеве враження лишалась — **монотонія.** Складалося на те й то, що й дальші змагунки від літ повтаряються (Федак, Ліщинська, Рожанковська), а нових сил не було видно.

Щойно минулий рік переломив цю одностайність. Мало того. Він був прямо сензаційний. Кожна гра — це несподіванка. **Побідила провінція — Могильницька (Коломия) — мистець, Ґурська (Перемишль) — віцемистець.** Геть у кут загнали львівських змагунок. Здавалося, що від того року жіноча ситківка — **піде милевими кроками вперід.**

Тому з зацікавленням ждали ми цьогорічних мистецтв у ситківці. Аджеж кожна змагунка приїде боронити свого титулу, а львівські схочуть „відбитися" за невдачу. Здавалося — будуть нові сензації.

Та вийшло не те. На токах у Станиславові в днях 16, 17, 18 і 19 серпня — стануло три змагунки. На цілий край!

Очевидно приїхала **Могильницька (Коломия) боронити титулу мистця і чаші. Чергова побідниця — Ґурська (Перемишль) не дала про себе знати** й виреклася нагороди. А шкода! Бо змагунка з неї дуже вартісна. Її місце зайняла цього року **п. Снігурович (Станиславів), що й здобула чашу найкращої змагунки з провінції.**

Вона, як і Ґурська того року, заповідається дуже добре. Своєю стилевою грою дійде високо. Хиба... що так як Ґурська зникне на другий рік.

Львів репрезентувала одинока змагунка — Ліщинська (УССК).

Невжеж давні побідниці **„скінчилися" по одній невдачі?**

Наталка Могильницька (Коломия) вже другий рік краєвий мистець у ситківці.

Ліщинська — молоденька змагунка є поважною загрозою для п. Могильницької. Коли під добрим проводом потренує — тоді скаже своє слово!

Та годі розводитися дальше. Цікаво почути, як виглядав перебіг цьогорічних гор.

Фінал розіграно гарячо. І вислід все вагався. Ось ось — і побідить Ліщинська!

На Могильницькій видно добрий тренінґ, хоч гра її цього року дещо слабше випала як торік. Багато тут заважило те, що вона грала відразу фінал і не мала змоги розігратися (не числячи мішаної гри). Та всеж таки це змагунка гарної кляси.

Ліщинській зашкодив брак тренінґу. Проте грала прекрасно. Можна сміло сказати — що вона **вперше заграла меч.**

Могильницька — Ліщинська 4 : 6, 6 : 4, 7 : 5.

І вдруге першенство жінок здобула Коломия.

Могильницька мистцем жіночої ситківки — здобуваючи вдруге чашу „Маслосоюзу". **(дб).**

ЧИ МАЄМО ПРАВО НА ПРАЦЮ?

Часто чуємо, що жіноча робота поглибила а то й спричинила крізу. Знаємо, що грозить нам закон про целібат учительок, що всі заміжні жінки по бюрах тремтять за свої посади. Знаємо й такі випадки, що молода пара повінчається тайком і до того не признається, як довго то можливо, або й інші, що зрікається добровільно подружжа та живе поруч себе в вічному нареченстві...

Але не треба думати, що усування жінок від зарбітку це першина. Такі випадки вже були в історії. В 13. столітті жінки працювали в жіночому ремеслі, кравецтві, капелюшництві, подекуди й шевстві. Та коли почало показуватися в ремеслі безробіття, його обгородили приписами цеху. По тридцятьлітній війні загальне економічне положення стало катастрофальне. Безробіття в ремеслі досягнуло найвищого степеня. Тоді й усунено жінок з усіх галузей ремесла, навіть із кравецтва.

Щойно парова машина спричинила переворот. Вона вимагала дешевого й некваліфікованого робітника, а цього достачили їй жіночі маси, яких виганяла з дому нужда. З парової машини взяв свій початок великий промисл. Він працював швидше й тому крізи почали повторятися частіше. Ненависть робітників верталася не тільки проти машини, цього залізного конкурента, але й проти жінки-робітниці.

Треба було довгих літ боротьби і спільного зусилля, щоби ці антаґонізми стратили свою гостроту. Право жінки на фізичну працю стало неоспорним. Ніхто не стане усувати тепер жінок із ремесла або становища домашньої помічниці.

Але те саме приходиться тепер жінкам переживати в ділянці умової праці. На те зложилися дві причини: наглий приплив жінок до бюр, шкіл підчас війни та тяжка економічна кріза по війні. Господарство кожного народу переживає тепер важкі заломання. Вислідом цих усіх катастроф є нова проблема — безробіття трудової інтеліґенції.

Безробіття має не тільки матеріяльні, але й моральні наслідки, може й глибші й траґічніші. Тепер, в часі спеціялізації, кожний приготовляється для якогось фаху. Приготовляється літами й вибирає його з замилування або конечности. Згодом зживається з роботою, яка становить зміст його життя. Чим довше триває підготовка до звання, чим довше людина в ньому працює, тим трудніше стає рвати звязок із ним. Яка це несправедлива думка, що жінці лекше покинути варстат праці, як мужчині! Тут же не грає ролі пол, а привязання до звання, а воно може бути однаково сильне в жінки, як і слабе у мужчини.

Отже чому завжди щадять його а звільняють її з праці? Загально повторюваний арґумент, що жінка знайде собі заняття дома, що виповнить її життя, є щоправда признанням її всесторонности, але питання не розвязує. Перш усього тому, що не кожна має „дім" до якого могла би повернути, а по друге, що коли навіть його має, то її поворот до дому є сполучений з такими матеріяльними клопотами, що її діяльність не приносить вдоволення. Щоправда вона уступила мужчині на своєму становищі, але зате в себе мусить звільнити служницю, яка до тепер провадила її господарство. Не дає вже шити кравчині, бо старається використати свій вільний час. Всі хатні направки полагоджує сама зі своїми найближчими. Отже цілий ряд людей, яким давала вона заробіток внаслідок свого звання, стратив його.

(Докінчення на ст. 10)

(Докінчення зі ст. 4).

волі заняття в місцевій райфайзенці, і в становім учительськім орґані „Проміні", до якого колеґії редакційної належала. З жінок належали ще туди Евгенія Ярошинська, Ангелина Бабюк-Бережанова і — здається — Ольга Жураківська. Приходилося мені майже до кожного числа давати якусь статтю, чи оповідання або рецензію, бо редактор Іван Герасимович був з тих нахабників, що то — мовляв: „як не даш, то видру" і нераз і пересидів у мене в Лужанах цілий день або й два, доки я на відчіпного чогось пером не мазнула.

В році 1905 у великоднім числі „Буковини" з 30. квітня ч. 45—46 появилася відозва-статейка інспектора Поповича „До Русинок на Буковині", в якій пакликував буковинське жіноцтво заснувати товариство, що згуртувалоб усі жінки української народности без ріжниці стану. Вказував на недостачу в народній орґанізації вельми поважного чинника, яким є саме жіноцтво, подав одночасно начерк статуту такого товариства і звернувся до всіх свідомих і щирих русинок Буковини передумати його й повідомити карточкою ініціятора, що згідні стати членами-робітницями в такому товаристві.

Поклик інспектора Поповича найшов відгомін, бо вже 13. травня 1906 року відбулися перші Загальні Збори нового товариства, яке названо „Жіночою Громадою". Ціль товариства по думці ініціятора була: „дбати про освідомлювання українського жіноцтва і то так сільського, як і інтеліґентного і про економічне піднесення цілого народу через розвиток господарства і домашнього промислу". До першого Виділу увійшли: голова Емілія Смаль-Стоцька, члени Олена Піґулякова, Емілія Кумановська, Вікторія Поповичева, Конст. Малицька, Катря Чертенко-Костецька, Марія Орелецька й Ольга Шкурганівна. По пані Стоцькій перепяла головство Емілія Ничай-Кумановська, колишня моя вчителька зі Станиславова й одна з основниць першого жіночого товариства там. Брала вона в Станиславові дуже живу участь у громадянській роботі і я, її учениця, яку тягала вона зі собою по всіх вічах і концертах, завдячую їй дуже багато. Коли згадаю сьогодні, що вона, вчителька в державній польській школі, так сміло робила свою громадянську роботу вже в тих давних часах, а відтак на Буковині так гідно репрезентувала при ріжних нагодах наше жіноцтво, з повним признанням і пошаною згадую її память. За її головування була я секретаркою „Жіночої Громади", по мені перебрала цей чин Марія Трусевичівна.

Із заснуванням нового товариства почалась аґітація, щоби творити жіночі кружки по селах і тогож самого року повстало пять кружків, а саме: у Вашківцях, Чарториї, Чернівцях, Рарапчу й Виженці. Завдяки заходам черновецьких українців, членів міської ради, відступив маґістрат товариству кусок ґрунту під будову школи для слуг. На надзвичайних Загальних Зборах у вересні 1906 р. іменовано основника товариства, інспектора Поповича, почетним членом.

Жіноча Громада й її діяльність зацікавила й широкі круги селянства. Мужики-чоловіки трохи вправді маркували собі на таку еманципацію жіночу — „еще схочуть двірничку (війтиху) зпоміж себе вибирати" — казали. Але самі жінки прихильно віднеслися до своєї орґанізації, дуже радо вступали в члени, коли найшлася інтеліґентна людина, яка помогла їм заснувати кружок. Загальні основні збори бували звичайно великою маніфестацією цілого села; делеґаток із Чернівців (кілька разів і я нею була) витали і проводили з музикою, а на прощання обдаровували велитенським колачем і топкою соли.

Так, воно було тоді гарно! кипіло життя, пробуджувалася національна свідомість, здавалося, ніщо вже її не приборкає.

Але в самому розгарі такого національного підйому прийшлось мені покинути Буковину. В році 1906 повернула я знов до Галичини, щоби обняти посаду вчительки при дівочій школі ім. Шевченка у Львові, покликана Українським Педаґоґічним Товариством. З моїми буковинськими товаришами-вчителями стрінулася я востаннє на великому конґресі всеукраїнського вчительства, що відбувся заходом тов-а „Взаїмна Поміч Учительства" якраз двадцять літ тому 29. червня 1914 р. Велика саля Народнього Дому була заповнена по береги. Прибули делеґати з усіх українських земель тодішньої Австрії і зза кордону — прибули і гості вчителі з Чехословаччини, Славонії, ще звідкись. Лунали грімкі привіти і промови. Але в атмосфері нарад чути вже було запах стрільного пороху. І справді. Ще не прогомоніла на бенкеті в Народній Гостинниці гостра репліка посла Трильовського на русофільські симпатії чеського вчительства, як уже те тривожне сподівапе здійснилося. Війна! І розвернулася вона на довгі літа і змінила наново долю Галичини й Буковини і присудила кожній переживати іншу траґедію. А щоби не було етноґрафічних колотнеч, поставила між галичанами й буковинцями непрохідний, політичний кордон...

П О Д Я К А.

Оцим почуваюся до обовязку зложити Товариству взаїмних обезпечень на життя „КАРПАТІЯ" у Львові за скоре і без зайвих труднощів виплачення повної обезпеченої суми по мойому батькові бл. п. о. Зеноні Дудинському, парохові в Межигірцях п. Галич, який на жаль лише дуже короткий час пробував у обезпеці.

Скоре й акуратне виплачення обезпечення оповажнює мене поручити це одиноке українське Товариство обезпечень на життя „Карпатія" у Львові найширшим кругам української суспільности.

Межигірці, дня 5. червня 1934.

Любомира Дудинська.

(Докінчення зі ст. 9).

Питання жіночої праці видвигає не тільки теперішній час, але воно важне також у майбутньому. Підростають нові покоління дівчат. Яка їх доля чекає? Ми вже давно перестали бачити їх забезпечення в подружжі. Тепер посагом дівчат стало виобразування, „хліб у руках". Але хитається й ця аксіома під впливом крізи та погляду на жіночу працю. В імя майбутнього покоління повинні ми поборювати ту думку, що не дає жінці сьогодні працювати й замикає їй дорогу до праці й на завтра.

Наслідки крізи повинні нести рівною мірою мужчини з жінками. Вони — батьки своїх дочок, як і матері й повинні подумати про їхню долю. *W. K.*

КАТЕРИНА КОСТЕЦЬКА

Катерина Костецька померла вже півтора року тому; досі ми не мали змоги пошанувати її память окремою згадкою. Тепер, у буковинському числі, не можна поминути цієї жінки, що була неначе свідком і співтворцем давної Буковини. Щоправда не жила вона за часів Федьковича, що помер у 1878 р., але саме ввійшла в буковинське життя, коли воно, розбуджене словом Поста, почало розвиватися й кріпшати. Всіми силами взялася до роботи.

Покійна була одною з перших українських учительок на Буковині. Вчила спершу в народній школі, пізніше в державній учительській семинарії. Професія лишала їй також багато часу для громадської роботи. Була довгі роки діяльним членом Т-ва „Мироносиць" у Чернівцях, яке нарік обходитиме своє пятьдесятьліття. Бачимо її поміж співосновницями „Жіночої Громади" на Буковині, яка скликала в 1906 році свої перші Загальні Збори.

Та громадська діяльність не становила головної її заслуги. Вона була тут свідомою робітницею, що повнила як найточніше свої обовязки. Вся вага її роботи лежить у її письменницькій праці, у спробах писати, які показували проблиски таланту. Як педаґоґ, взялася вона спершу за дитячі оповідання. Вони появлялися в дитячих читанках та збірниках для дітвори, видаваних Ом. Поповичем на Буковині. Те саме було і з казками, які вміла вона оповідати з незвичайною живістю. Самостійною книжкою появилися її казки п. н. „Дівчина Віра й інші оповідання" вже по війні. Пробувала вона своїх сил і в поезії. Порозкидані по часописах та календарях не дають повного образу творчости. Та й невідрадні особисті переживання спинили мабуть її полет, бо в останніх роках вона зовсім замовкла.

Знаємо, що з нею зійшла в могилу представниця часу, коли на Буковині кипіло наше життя, коли творився там культурний осередок. Все це зникло, порохом припало. Але знаємо, що тепер там кільчиться щось нового — менше воно й скромніше, але зате міцне й відпорне.

Л. Б.

ПЕРЕГЛЯД ЖІНОЧОЇ ПРАЦІ

ДОГЛЯДНИЦТВО

Початок шкільного року. В Порадні для вибору звання рух. Батьки розглядають проспекти, діточі голоси гомонять несміло, часом загляне й якийсь „кандидат на звання", без батьківської опіки. Он при сусідному столі молода панночка, може 18-літня, чекає своєї черги.

Урядовці уділюють інформації про школи, записують дітвору до психотехнічного іспиту. Приходить на чергу й вона.

„Я абсольвентка ґімназії" відповідає на запит. „Прийшла поінформуватися про те що мені далі вчитися. Що я хотіла би, питаєте? Ох, про те й не стану говорити. Я мріяла про медицину, фармацію... Але все це недосяжне для мене. Стільки літ та й важко приймають... А мені треба студіювати щось такого, що скоро хліб приносить. Щось практичного..."

„Щось практичного... Тепер усі за тим питають. Але не треба руководитися лише практичними даними. Обміркуйте також свої замилування... до чого вас тягне. Бо свою працю треба любити..."

„Я вже казала, що те про що мрію, є недосяжне для мене. Медичні студії. А все друге мені байдуже. Лише щоби скоро..."

„Тоді візьміть доглядництво. Наука не триває стільки що медицина, а проходить майже весь матеріял медичний. Опіка над недужими, перевязки... Звання дуже корисне, на випадок війни дуже потрібне."

По лиці дівчини пробігла хмарка невдоволення. „Щось наче дуже підрядне".

„Ви помиляєтесь! Доглядницькі школи приймають тепер тільки абсольвенток середніх шкіл. Прийшли до переконання, що доглядництво вимагає інтеліґенції й образування. Доглядниця заступає лікаря в часі його відсутности, заряджує шпиталем і т. д. Взагалі мусить бути всесторонньою."

Панночка зацікавилась. „Чи є такі школи, що виобразовують доглядниць?"

„Авжеж. Ось вам проспекти". Урядовець відчиняє течку „Доглядництво й гіґієна" і витягає спору громадку книжок і брошур. Беру й я одну з них.

„Школа доглядництва Червоного Хреста у Варшаві" читаю. Вписи: в лютому й жовтні. Вік учениць 18—30 літ. Оплати: Вписове 125 зол., умундурування 200 зол., кавція 50 зол., удержання й наука місячно 80 зол. Наука триває 2 роки й чотири місяці. Потрібний вступний іспит. Адреса: Варшава, ул Смольна 6. Проспекти висилає на бажання.

Така сама школа доглядництва є в Познані, при вул. Ґротґера 5.

Переглядаю дальші проспекти. Бачу, що не тільки Червоний Хрест провадить такі школи, але й університети. У Кракові, наприклад існує при університеті „Школа доглядниць і гіґієністок" ул. Коперника 23.

Наука триває 2 і пів року, 1 місяць вакацій щороку. Вписи: в лютому й вересні. Оплати: вписове 50 зол., кавція 20 зол., умундурування 250 зол. (в ратах), кошти удержання і науки 120 зол. місячно.

Ще один тип школи має Варшава. Це Школа Домашніх виховниць СС. Милосердя, ул. Черняківська 47. Вона випускає дипльомованих виховниць немовляток, або хоровитих дітей. Наука триває три роки. Потрібно 7 кляс нар. школи або 3 кляси ґімн.

Бачу, що панночка зацікавилась. Записує собі адреси й дати.

Л.

З. МІРНА.

ЯК ЧИСТИТИ ДІТОЧИЙ ОДЯГ

Кожна мати знає з досвіду, що ніде діти не нищать так убрання, як у школі. Не тільки обтирається до лавок, але й пересякає порохом, який збивають діти на павзах, та терпить від чорнильних плям. Як убирати дітей до школи, ще не вирішено. Добре носяться робітні плащики, сірі або темносині, що їх діти вбирають і розбирають у школі.

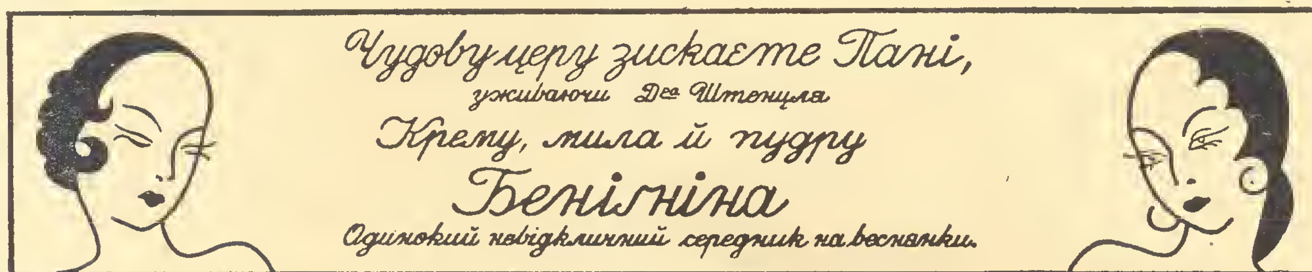
Привчаймо дітей, щоби в першу чергу передягалися, повернувши зі школи. Тоді можна шкільні річи витріпати й вичистити щіткою. Переглянути чи нема плям. Плями найкраще винищувати за свіжа. Плями від болота, або невідомого походження поборювати лише щіткою й водою, до якої додамо кілька краплин сальміякового спірту. Товсті плями чистити бензиною. Але коли чистимо бензиною, повинна бути пляма зовсім суха. Так само не треба плям, винищених бензиною прасувати. Віск і стеарина зникають, коли перепрасувати те місце через бібулу. Смолу треба наперед зішкрабати ножем, а останок вичистити терпентиною.

Але слід памятати, що плями найкраще вичищувати за свіжа. Плями від вина, або овочів виходять, коли переперемо їх у літному солодкому молоці. Плями з кави натираємо ґліцериною й перемо в літній воді з додатком якогось лагідного мила й кілька краплин спірту. Коли плями вже застарілися, намочимо матерію наперед у зимній воді, а щойно потім намастимо ґліцериною та перемо в літній воді. Плям від какао позбудемося так само.

Овочевих плям, якщо вже несвіжі, позбуваємося найкраще соком із цитрини. Потім виправи те місце в дощівці. Плями з чорнила виходять неоднаково, залежно від якости чорнила. Звичайне чорнило анілінове зле пускає. Тут може помогти вапно хльорове. Потім перепираємо чищене місце в розчині соли й переполікуємо в чистій воді. Плями від алізаринового чорнила пускають від цитринового соку, якщо він ділає довший час на них.

Всі ті заходи помагають при бавовняних і льняних тканинах. Чисто вовняні річи нелегко чистити й тому краще віддати її до хемічного прання.

Дуже добру рідину до чищення плям можна зладити в слідуючий спосіб: чисте, свіже хльорове вапно (можна купити в дроґерії) втерти з водою на кашку. На 20 дека вапна взяти 1/10 л. води. Окремо зладити розчин кристалічної соди (25 ґр. на $2^1/_2$ л. води) і все перемішати. Поставити все те в холодному, темному місці. Коли вже осяде, зляти рідину до фляшки, закоркувати щільно й держати в холодному й темному місці. На світлі тратить силу. Чистить всякі плями.

ОЛЬГА ЛІЩИНСЬКА.

ЗИМОВІ ЗАПАСИ

Першорядні прикмети ярин і овочів, як здорового відживного корму, впливають постійно на збільшення їх попиту. Від грудня до квітня не дає город нічого, а помимо того можна і в цю пору щоденно мати свіжу ярину й овочі на столі, якщо заздалегідь подумати про те і зручно їх переховати.

Від способу переховування ярин і овочів залежить і їх смак. Ярина, що її прячемо на зиму вимагає більшої печаливости, як та, що її сейчас зуживаємо. Перш усього збирати треба в погідні осінні дні, в полудневих годинах (бо в цю пору ярина суха й не буде гнити). Свіжа ярина, якнайцінніша переховується в різний спосіб — залежно від її скількости. Найчастіше переховується в пивницях, а відтак в долах і кіпцях на вільному місці.

Пересічні пивниці мало відповідають вимогам доброго переховування. Звичайно за вогкі (тоді ярина скоро псується), воздух не відсвіжуваний, мало холодний. Буває й за суха, в якій ярина вяне і тратить свій свіжий смак. Тому, що часто маємо до розпорядимости невідповідні пивниці, переховуємо в ній лише стільки ярин, скільки треба в зимі до кухні, коли сильний мороз не позволяє відкрити кіпці чи доли.

Для певнішого й кращого перезимовання ярин білимо пивницю вапном, ярину пересипаємо верствами піску, що в погідні дні висушився на сонці.

Ярини, як морква, петрушка, салери, бураки, очищені з коріння й листу, нестяті зі серцем, пересипаємо верствами піску, натомість капусту з листям вставляємо корінням у пісок лише одною верствою.

Більшої скількости ярин не можемо перезимувати в пивницях, лише в долах і кіпцях. На вільнім і сухім місці википаний діл на 1—1.50 м. широкий а 50 цм. глибокий, довільно довгий, перекопуємо в споді і верствами пересипуємо окупові ярини. Капусту, звернену головками в діл засипується рядами так, що коріння вистає з землі. В такий спосіб долована капуста передержується до весни. Доли охороняємо від сильних морозів так, що верх прикриваємо дошками, сухим листям, соломою. При великих морозах верству соломи збільшити і прикинути землею або навозом. Як стане відлига, провітрити, ізоляційну верству зменши-

ти або цілком відкинути. До зимових запасів вчисляємо і квашену капусту.

Квашена капуста давніше не була окрасою стола, щойно в нинішних часах віддаємо їй заслужену увагу. Саме в ній досліджено джерело цінних вітамін, що лікують деякі недуги, так що її поручають як добрий середник проти хробаків і туберкули, та доказують, що життя продовжує і орґанізм відмолоджує.

В історії ґіґієни квашена капуста відограла важну ролю при лікуванні недуги скорбуту. Ця недуга була найбільшим ворогом моряків. Проявлялася кровавленням ясен та прищами на ногах; кінчалася смертельно. Скорбут більше знищив анґлійську фльоту у війні з французами й еспанцями, як сам ворог.

Щойно в другій половині 18. ст. пізнали, що саме односторонне відживлювання консервами, без ярин і овочів, викликує цю недугу і що квашена капуста і сік з цитрини зберігають орґанізм перед занедужанням. Велике враження зробила тоді виправа Кука довкола світа. На 3-річну плавбу морем заладував він 60 бочок квашеної капусти, яку правильно роздавав залозі й охоронив її перед цією недугою.

Безпосередна консумція овочів є найпростішою формою зужиття. Вмілим і дбайливим зриванням зберігаємо їх від зіпсуття. Зривані в погідні дні, у відповідний час дозрівання, осінні скорше, зимові роди як найпізніше. За скоро зірвані зимові відміни вянуть, бо не осягнули властивої величини, щойно в вересні вони дозрівають. Відповідний час зривання припадає на жовтень. Нічні приморозки не шкодять овочам, якщо ми їх не рухаємо, аж огріються. Лише зривані овочі, ні крихітки неушкоджені, можна переховати через зиму. Для сховку мусить бути відповідне місце, відповідна температура, вогкість, воздух і світло. При високій температурі, в теплому місці овоч псується — вяне, коли воздух за сухий, а гниє коли за вогкий. Гниє тим скорше, чим менше доходить свіжий воздух. Світла не потребує, бо світло прискорює дозрівання.

До приходу морозу овочі лежать на вільному воздусі в городі або в шопі, де випаровують. Щойно тоді переходять до пивниці. Пивниця постійно провітрювана, мірно суха і не за зимна, відповідає вимогам доброго перезимовання. В температурі + 2 — 3° Ц. держаться краще, як при вищій, навіть кілька степенів морозу не приносить їм шкоди.

Овочі складаємо на полицях (кожний рід осібно), черешками в гору, одною або більше верствами. Дуже добірні, шляхотні овочі, загорнені в папір, зберігають краще вогкість і аромат. Від часу до часу перевести контролю і висортувати зіпсуті, щоби не заражували других. Пивниця, в якій находяться гнилі чи кислі річи не надається на переховування.

Зразу сильно провітрювати, а коли завважимо, що воздух за сухий, треба лихові зарадити, скроплюючи підлогу. В цей спосіб витвориться відповідна вогкість.

КВАШЕННЯ КАПУСТИ.

Вибрані головки капусти пошаткувати без качанів. До приладженої бочівки насипати на дно 2 пригорщі житньої муки, потім зісипати капусту верствами, пересипати сіллю, кміном і краяною цибулею. Верстви втовкати. На верх насипати соли, приложити кружками і обтяжити камінням. На 30 літрів капусти виходить ¼ кґ. соли, 2 дека кміну. Капусту поставити в тепломy місці, щоби викисла. Коли вже добре збуриться, зняти каміння й кружки, обмити чисто, зробити кілька дір аж до дна гострим патиком і так лишити на кілька днів, щоби вийшла гіркість. Бочку прикрити чистим платком і налляти на 5 пальців понад капусту чистої води, приложити кружком і камінням. Надмір води зілляти. За кожним разом, коли беремо капусту, воду зілляти, платок і кружок сполокати, бочку обмити, а капусту залляти свіжою водою.

Якщо завважимо зверху „кожух", знак, що капуста гниє. Тоді треба часто змінювати воду. Воно здержує й перериває розвій плісні.

КВАШЕННЯ ОГІРКІВ.

На дно чистої бочки дати верству листя з порічок, вишень, кропу, винограду. На неї складати чисті й здорові огірки. Прикрити знову виноградним, вишневим, кроповим і порічковим листям. До верхньої верстви додати кілька головок потовченого чеснику. Дубового й оріхового листя не давати, бо через них огірки чорніють і дістають тверду лушпинку. Повну бочку залляти чистою водою, в якій розпущено сіль у відношенні на 1 л. води одну ложку соли. На другий день провірюємо, чи вода стоїть понад огірками. Якщо її менше, доллятн знову солоної води. Огірки прикрити кружками й приложити не надто важким каменем, щоби не підносилися вгору.

Найкраще годяться на квашення огірків барилки з малим отвором, який заливаємо смолою. Таку барилку че ставимо, а кладемо і що три дні перекочуємо, щоби огірки рівномірно квасилися. Щоби довго держалися і не гнили, треба виймати огірки кописткою, а не рукою й обмивати часто бочку та кружки.

МАРІЯ СКЛОДОВСЬКА-КІРІ

Світ науки й французька академія в Парижі понесли недавно велику втрату. Дня 4. липня ц. р. померла в санаторії Сансельмо в Сабавдії велика вчена й винахідниця раду — Марія Склодовська-Кірі. Померла внаслідок злобної анемії, спричиненої мабуть у великій мірі промінюванням раду, на яке покійна була майже безперервно виставлена протягом 37-літньої своєї научної праці.

Пані Кірі була родом із Варшави (ур. 1867 р.), де батько її учителював у ґімназії. По скінченні наук в Польщі, виїхала Склодовська на дальші студії до Парижа. Не маючи засобів до життя, заробляла спершу як служниця в лябораторії хемічного інституту в Сорбоні, студіюючи рівночасно сама фізику й математику. Внедовзі стає асистенткою директора інституту пана Кірі, а опісля його дружиною. Це ідеально дібране подружжя віддається цілковито науковій праці у власній лябораторії. І труд їх зазначився незвичайними успіхами.

Досліджуючи проміння металю урану, запримітила Склодовська, що з них висвітлює якийсь окремішній первень і задумала його вилучити. Це і вдалось їй 1898 року, і саме винахід того первня є найбільшою заслугою Склодовської. Названо його **радом.** Сьогодні знаємо вже всі, як велике значіння має радовий препарат для цілей лічничих, особливо при лікуванні рака.

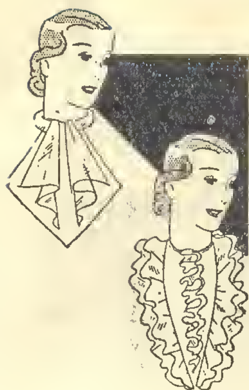
В 1903 році одержала Склодовська за свою працю нагороду Нобля. По смерти чоловіка, який згинув у автомобілевій катастрофі, його дружина веде дальше наукові досліди в ділянці лучетворних первнів. В 1911 р. одержує від анґлійського королівського наукового товариства велику почесну нагороду і вдруге нагороду Нобля.

По провіренні спасенного ділання раду в борбі з людськими шкірними новотворами, для розвитку студій над радом і примінення його в медицині повстає в Парижі 1914 р. інститут радовий, а Склодовська його першою директоркою. А відтак сама Склодовська орґанізує на терені Франції цілу сітку радових станиць протиракових; теж заходом її повстає опісля і в Польщі радовий інститут у Варшаві.

До останніх хвиль свого життя не перестає Склодовська працювати і вже на смертній постелі, вмираючи в повній свідомості, полишає вказівки, як дальше вести започатковані нею досліди. Одна з її двох дочок Іванна, доктор хемії, пішла слідами матері — друга, Ірина є визначною пяністкою.

Склодовська-Кірі велика жінка, людина, що з нараженням власного здоровля й життя здобула людству засоби порятунку проти найстрашнішого столітнього його ворога. **К.**

КАПЕЛЮХИ І ДРІБНИЧКИ

Жіноча мода не зміняється тепер у головних рисах. Важні тільки дрібнички, ріжнородні й фантазійні. З одного боку вони невигідні: здорожують сукню, оті химерні комірчики, жаботи, пелеринки й додаткові рукави. Але з другого боку неодну користь приносять. Сукня, коли її тепер справляємо, має завдяки їм ріжнородне приміненння. Візитова сукня може служити пополудні й увечорі, коли лише відіймемо рукави та побільшимо виріз. Передполуднева сукня може годитися й на пополудне, при помочи пишної пелеринки, або фантастичного пояса.

А вже про перерібки нема що згадувати! Ніколи не було так легко переробити суконки, як тепер. Немодний подовгуватий виріз закриваємо жаботом, ришою або кокардою. Відмін тут безліч. Носять наложені переди з відмінного матеріялу в дрібненькі закладки, коротенькі наморщені фартушечки, що виходять із вирізу, вставлені камізельки, що застібуються на ґудзики аж під шию, круглі білі комірчики, що видовжуються зпереду в довгий язик. Всі ці прикраси можуть повторятися на маншетах, але не мусять. Залежить від того, чи сукня вимагає ще якогось підкрашення, чи ця віднова її вистачає.

Є ще й інші можливости обнови: пояс. На передполудне він вузький спортовий, на пополудне переходить у широку шарфу з кокардою. Отже можна достосувати його до пелеринки, або жабота.

Ще сонце повною силою свого золотистого проміння насичує красу природи, начеб хотіло нагородити нам холодне слітне літо — та непереможна хвиля моди каже тямити про те, що зближається осінь, — й вікна склепових вистав кидають нам у вічі нові проєкти модисток.

Оксамит, — цей мягкий, притульний, що так дуже до лиця, — особливо бльондинкам і золотоволосим, — опанував всецiло нинішню моду; оксамитноситимуть не лише на вечірну тоалету й пагортку, на візитову сукню й плащ, — але й на часте ношення, — а капелюхів з іншого матеріялу поза оксамитом — хвилево — майже невидно.

Оксамитні, мягкодраповані шапки, фантастичні ваґнерівські берети це наймодерніші моделі на осінь, притім можуть бути прибрані навіть — чи вгадаєте чим? — пташками, — білими пташками із ліплених пер, — хто тямить коли їх ще носили? Також модні плоскі „тарілки" китайських кулі, — без головки, — або майже без головки.

Кому не припали до смаку ті „фантастичні" форми, може собі легко знайти в цій повені моделів скромну форму плоскої маринарки, звичайно густо стебнованої, або також скромного берету, густо стебнованого; врешті капелюх з фільцу, із зігнутою крисою, що нагадують фасоном „маркізи"; вони дуже до лиця і елеґантні.

Краска — переважає покищо, бо вона дуже підходить до ріжноколірових, ще тепер ношених літніх одягів.

А осінь лянсує на загал брунатну й темносиню краску, тому й капелюхи будуть приневолені примінитися до цего.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Ірина Наріжна, Прага. Піде в черговому числі.

Марія Омельченко, Прага. Привіт одержали. Щиро дякуємо.

Федір Гай-Гаєвський, Подєбради. Рукопис одержали. Відповімо подрібно.

Наталя Королева, Мельник. Хиба Ви не одержали одноднівки? Тоді вишлемо Вам вдруге. Шкода, що рукопис заподівся. Радо скористалиб.

Стефанія Хортик, Чернівці. Щиро дякуємо за заходи. До цього числа вже буде запізно, але ми назбирали й так досить матеріялу. Одначе радимо Вам зібрати ті дати, шкода щоби вони пропали. Чим далі, тим труднише їх буде знайти.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ.

Народний Дім, Торонто. Передплату одержали. Заплачено до кінця 1934.

Анастазія Кочан, Джоліет. Щиро дякуємо за вирізок із часопису та за марку. Бракуючі числа ми Вам вислали. Напишіть чи одержали.

ЗАГРАНИЧНЕ ЛЬОСУВАННЯ.

Ще раз пригадуємо всім передплатницям з Америки, Канади, Арґентини, Бразилії, Чехословаччини й Румунії, що ми розписали для них окремі нагороди із зразкових предметів нашого народнього мистецтва.

Хочемо показати їм на ділі, що ми досягнули в приміненні нашого народнього мистецтва. Килимом, робіткою, блюзкою загріти їхнє перебування на чужині та привязати до нашого журналу, що оці роботи проектує й приносить.

Перегляньте список нагород. Кожна, що вплатить передплату до кінця 1934 р. візьме участ у льосуванні. Речинець минає 20. жовтня ц. р. Присилайте!

СПИСОК НАГОРОД
для заграничних передплатниць

1. Роскішний килим проекту П. Холодного з робітні **„Гуцульське Мистецтво" в Косові.**
2. Стилевий народній стрій після найкращих полтавських зразків роботи кооп. **„Українське Народне Мистецтво" у Львові.**
3. Шовкова блюзка, вишивана буковинським узором.
4. Доріжка на льняному сільському полотні, вишивана дрібно.
5. Три серветки, прикрашені буковинськими взорами.
6. Ранній очіпок з білого батисту, вишиваний низом.
7. Сашетка на хусточки з льняного полотна.
8. Дві серветки, вишивані буковинським узором.
9. Альбом узорів видання „Нової Хати".
10. Серветка з льняного полотна, вишивана буковинським узором.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК.

У ч. 7—8 „Н. Х." у статті „Цікава виставка" в 14-му рядку здолину має бути замість „минаються" — лишаються.

У статті „На марґінесі конґресів" зайшли деякі неточности внаслідок хибних інформацій з равту народньої ноші.

П. Леся Дудикевич, Бібрка, просить нас зазначити, що її стрій не був подільський, а з Журавенщини (село Чертеж).

П. Олена Кульчицька, Перемишль, зазначує, що ґрупа стилізованих народніх строїв із Перемишля не виступила під її проводом, тільки вповні самостійно. На оформлення тих строїв рівнож не мала впливу й бере лише за свій стрій повну відповідальність.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

З оцим числом закінчуємо третій квартал цього року. Пригадуємо всім, що не вирівнали ще своїх залеглостей, щоби як найскорше це зробили. Маємо стільки платностей, які вимагають негайного вирівнання!

Усі передплатниці, що дістали пригадку карткою, прохаємо надіслати нам належність на протязі вересня. В противному разі жовтневого числа вже не дістануть. А шкода здержувати! Маємо таку цікаву програму на осінь: нове льосування, колірові взори і т. д. і т. д.

ПУЛЬОВЕР

Стіби: 1) патентка на пояс; 2) смужки. Пояс виконаний на дротах мусить закінчуватися на горі таким числом очок, щоби можна його поділити через чотири. Ладимо форму, яка складається з переду й плечий. Підчас роботи прикладати плетінку до форми.

Вживати вовни „Скотлянд“ марки „Трикутник у Колі“. Замовляти можна в крамниці **„У.Н.М.“, Львів, ул. Косцюшки 1.** (10 дека 2.80 зол.).

Цілий час плетемо на право, два рядки ясні, два рядки темні. Якщо зачинаємо від ясного рядка, то перекладаємо на дріт без переироблення кожне четверте темне очко. В поворотному ряді знов перекладаємо ті самі очка без переироблення, але мусимо вважати, щоби нитка з роботи була все на лівому боці.

В темних рядах підносимо знову кожне четверте очко, себто середнє з трьох переироблених в попередному ряді.

Опис роботи. Окрім скількости очок подаємо також виміри в цм, які можуть бути тільки приблизні з огляду на потреба постаті та якість вовни.

Перід починаємо з долини. Плетемо 180 очок патентки з брунатної вовни, зложеної втроє. Плетемо 32 подвійні ряди. Потім міняємо дроти, плетемо на право ряд пісковою вовною. Починаємо перший ряд смужок, далі йде другий, третій після опису. Кожні два цм роботи поширюємо перід одним оком із кожного боку, так що по 35 ряді, перід матиме 210 очок ширини (56 цм). В цьому місці починається паха. Тут спускаємо в першому ряді 10 очок із кожного боку, тричі спускаємо по 2 очка, тридцять разів по одному очку в кожному другому ряді, 6 разів по одному очку в кожному шестому ряді, отже для пах спускаємо 52 очка в 104 рядах.

На 37 ряді починається викот. Вимірюємо середину й спускаємо там чотири очка. Плетемо тепер тільки з одного боку. Спускаємо зі сторони вирізу: 17 разів по одному очку що другий ряд і двічи по одному очку що четвертий ряд

На закінчення пахи повинні лишитися лише 32 очка. Працювати на цих 32 очках так, щоби пульовер досягнув 57 цм висоти. Тоді замкнути чотирма рядами ці 32 очка. Викінчити другу сторону вирізу.

Спина: Виплести 32 подвійні ряди патентки по 160 очок брунатною вовною. Змінити дроти й почати смужки. Так само побільшувати що два цм по одному очку з кожного боку. Під пахами повинна спина мати 190 очок. Почати паху в слідую-

Мужеський пульовер.

чий спосіб: спускаємо раз по 6 очок з кожного боку а 26 разів по одному очку кожний шестий ряд, так що в сумі є спущених 37 очок у 84 рядах для кожної пахи. Потім працювати рівно аж поки не досягнемо 56 цм висоти. В цьому місці замкнути чотирма рядами 36 очок з кожного боку дрота для рамен. Лишаються 44 очка на викот, які замикаємо рівно.

Зішити перід і спину бічними швами. Виплести окремо для пах дві смуги брунатною вовною (16 рядів по 250 очок).

РУЧНІ

Виконані в кравецькій школі кооп. „Труд“ у Львові,

Подаємо нижче кілька іспитових робіт заводової школи „Труду“. Як бачимо, це спроби примінювати наші мотиви до модерної ручної роботи: легкі стібі, легка стилізація мотивів, достосовання до окруження, доцільність. Подані тут зразки розвязують вповні це завдання. Одночасно впроваджують на нові можливости примінення.

Ч. 1. Обрус із сільського льняного полотна.

Вузька ширина сільського полотна використана тут дуже зручно. Поміж дві ширини полотна вставлено смуги іншого, небіленого. Обрус через це поширився і дістав цікаву прикрасу.

Сполука зроблена в слідуючий спосіб: оба рубці, білий і сірий, пришито до себе на машині. Розпрасовуємо шов, але так, щоби машинової стебнівки не було видно. Зі споду загинаємо рубці, зачищуємо їх і зверху прикріпляємо простим водним стібом у формі „свинячої доріжки“ (гл. рис. ч. 2). На білій частині обруса добираємо нитки льняні, небілені, на сірій частині льняні, білі. Оцей водний стіб служить не тільки до придержування рубця, але є одночасно й прикрасою лучення.

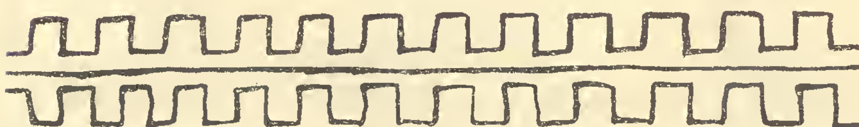
Оба білі краї обруса прикрашені також вишивкою. Це є невеличкі галузки з листками, вільно покидані здовж сірого краю. До вишивання послужила сіра льняна нитка, та сама, що й при лученні. Поодинокі галузки відгороджені від себе кількома переволіканими сірими нитками, що творять великий квадрат.

Серветки зладжені подібно. Щоби получити в них також сіре полотно з білим, придумано для них з одного боку темніший рубець. Другі два боки викінчені тороками, що повязані небіленою ниткою. В одному розі невеличка галузка, взята з головного мотиву.

Обрус також викінчений з двох боків тороками, а з двох природним рубцем.

Комбінації двох матеріялів дуже модні при ручних роботах. В такий самий спосіб можна лучити й інші краски, напр. білу й зелену, білу й помаранчеву.

Ч. 2.

Ч. 2. Взір до обруса ч. 1. у природній величині. Галузки й листя обведене водним стібом. Листя виповнене рідким настилуванням.

ВАЛЕРІЯ О' КОННОР-ВІЛІНСЬКА.

СТАРИЦЬКІ Й ЛИСЕНКИ

8)

XVII.

Людя й Лора училися на дві кляси нижче від Мані в ґімназії Ващенко-Захарченко, де Микола Вітальович викладав музику, як і в інституті.

Людя, що належала до найкращих учениць навіть у строгого відомого професора Малініна, дістала у нього одного разу одиницю*) на здивовання всієї ґімназії.

Сталося це так. Коли вони дійшли в літературі до „Слова о полку Ігоревім", Людя й Лора добре простудіювали його дома за вказівками П. І. Житецького. На годині вони були озброєні. Саме професор викликав Людмилу Старицьку. Вона упевнено і красномовно розвинула перед ним тему і довела приналежність твору до української літератури. Малінін, що ненавидів Україну і твердив, що якби Гоголь писав самі тільки „Вечорі на хуторі біля Диканьки", то про нього не варто булоб і говорити, — страшенно обурився. На його заперечення Людя відповіла йому своїми. Він, червоний від гніву, гукнув: „Сідайте!". — схопив перо і поставив у журналі єдиницю. Слідом викликав Валерію О'Коннор, яка дістала те саме.

Почувши про такий скандал, начальниця покликала тих покараних до себе.

Іти на очі до начальниці завжди було моторошно. Це була непомірно товста дама. Коли вона гнівалася, за неї ставало страшно. На цей час тут стояв і Микола Вітальович. Побачивши дівчаток, вона в двох словах розказала йому справу. Микола Вітальович взяв на себе поважний вигляд і грізно гукнув:

— А! Як ви могли допуститися до такого сорому, щоб заслужити єдиницю!

Людя почала оповідати йому, що вона казала професорові. Микола Вітальович все більше і згідливіше хитав головою і нарешті вигукнув:

— Добре! Так і мусіли відповідати. Ще треба було сказати йому... — і він додав від себе ще кілька доказів, а дівчаток ласкаво погладив по голові.

Начальниця, розумна й освічена жінка, теж захиталася у своїх виводах.

XVIII.

Ніде не було так весело, як у родині Старицьких. І не треба було на те ніяких штучних засобів. Це був свій світ, повний своїм багатим змістом. Там увесь час бреніло, бурхало, яскравилося життя. Оповідали, обговорювали, гомоніли, сміялися. Не бракувало дотепу, яскравих барв у тому товаристві.

Були елеґійні спогади, були свої драми і навіть часто драми, які здебільшого складалися з легкого матеріялу, що навмисне накипали в цілу бурю, а нарешті раптом розлітались і переходили у водевіль. Головними дієвими особами здебільшого були Михайло Петрович і Маня, а надхненниками і веселим глядачем — Софія Віталівна.

Михайло Петрович Старицький.

Коли маленька дочка Миколи Вітальовича, Галя, жаліється було тьоті Соні, що її кудись не пускають, чи чогось не дають, то та відповідає їй:

— А ти роби драму!

І Старицькі й Лисенки любили життя. Любили себе, свою родину, свій нарід. Любили згадувати своє

*) По нашому двійка.

власне минуле й історію свого народу. Розуміли її, бачили в ній красу, виправдували її хід. Любили свій край, все своє рідне і дбали про його щастя.

Були патріоти.

XIX.

Михайло Петрович Старицький і Микола Вітальович Лисенко залюбки висміювали недотепність і невлучність московських приповідок, як, наприклад, „брань на вороту не віснет", „попался, как кур во щі", „яйця куріцу не учат" і т. п. Так само і російські пісні. Тут на зразок ішло:

„Коридори, значіт, очень длінни,
І народ, значіт, стоїт сталбом."

— Московська народня пісня пікчемна, а рускі романси дуже гарні. — Михайло Петрович надзвичайно експанзивно співав: „Лйот лівня дождь, несутса тучі..."; „Ґустоліственних клепов аллея..."; „На заре туманной юності..." і т. п.

— Я певен, — казав він, — що кращі з них виникли під українським впливом або якимсь іншим, чужоземним.

Він знайшов потвердження того, коли довідався, що славетня „Тройка" це німецький твір.

Михайло Петрович рішуче ставив якийсь здогад і влучно знаходив йому докази. Микола Вітальович мов би з недовірям посміхався над сміливим твердженням, але й сам був задоволений.

Так Михайло Петрович упевняв, що московська мова бідна і не може дати повної уяви. Пушкін утворив потрібну йому кількість слів, а поза ним залишилася вбогість.

На недовірливі усміхи слухачів він відповідав:

— Скажіть мені по-російськи: шкода, зась, байдуже, дарма... і т. д.

Він не любив пєс Чехова і дотепно доводив, що „Три сестри" не тільки нудні, але й непристойні.

Критикуючи якийсь небажаний йому твір, він умів поставити його в таке смішне становище, що вже трудно було йому вибитись із нього. Колиж любив яку річ, то вмів піднести її красу на надзвичайну височінь.

Був чутливий; ні до чого не ставився байдуже; цікавився кожним починаючим молодим письменником і дружньо підтримував його. З того виходили часом небезпечні наслідки, бо деякі підбадьорені поети і драматурґи переконувались про високу якість своїх творів, ретельно починали писати і все те приходили читати Михайлу Петровичу. Він не знав, як йому врятуватися від того, бо вдачу мав дуже добру і не хотів ображати людей. І у слабенькій речі він вмів знайти щось цікаве, а коли було хоч трохи варте, то дуже радів.

Якийсь невідомий поет прислав йому свої вірші для збірника „Рада", присвячені Люді і Лорі. Вірш був такий:

„Яка погода! кругом мряка,
І світ — не світ, і тьма — не тьма;
То вітер виє, то собака;
Калюжі скрізь, і скрізь грязюка,
І сіре небо і туман...
Не лізе в голову наука,
То так і прешся на диван!"

Михайло Петрович був захоплений тією поезією і дуже жалів, що не надається вона до друку в збірнику.

XX.

В кабінеті сиділи Софія Віталівна, Ольга Петрівна Косач, Маня, Люда, Лора і жид Мінц, а Михайло Петрович з високим хистом читав їм „Смерть Валенштайна". Мінц плакав.

Читати Михайло Петрович був мистець. Артисти-сучасники вважали його за найкращого декляматора і вчилися в нього. Викреслені переходи від ніжного щебетання до гучного могутнього слова. Його патос мав право: він був щирим відгуком чуття.

Цей хист дав він своїм старшим дочкам, особливо Марії.

Маленька авдиторія в кабінеті відчувала до глибини душі.

Михайло Петрович розумів усю силу образного враження. Він був найбільшим прихильником театру.

Саме надійшов лист від Кропивницького, з яким Михайло Петрович листувався після того, як Садовський звернувся до нього, щоб допоміг їх трупі. Враз у Михайла Петровича розвинувся широкий плян утворити справжній український театр з багатим репертуаром, де процвіталаб і народня музика й етноґрафія, де ожилаб придушена народня душа. Поставити на очі красу народнього мистецтва, винести на світ заховані національні скарби. Його палка уява вбачала широкі перспективи, а творча вдача знаходила собі поле для діяльности.

Почалася творчість.

XXI.

Одного дня у передпокій увійшли дві імпозантні постаті: знайомий уже Микола Тобілевич і трохи нижчий і огрядніший, суто-українського обличчя, Марко Кропивницький. На них смушеві шапки, на шиї барвисті шовкові хустки. Вся їхня зверхність своєрідно визначна, артистична.

Ця поява зробила велике враження дома. Михайло Петрович кинувся назустріч дорогим гостям і поцілувався з ними; Софія Віталівна була рада веселій розвазі; Маня, Люда і Лора зайнялись великим зацікавленням. Театр був одною з найсолодших мрій.

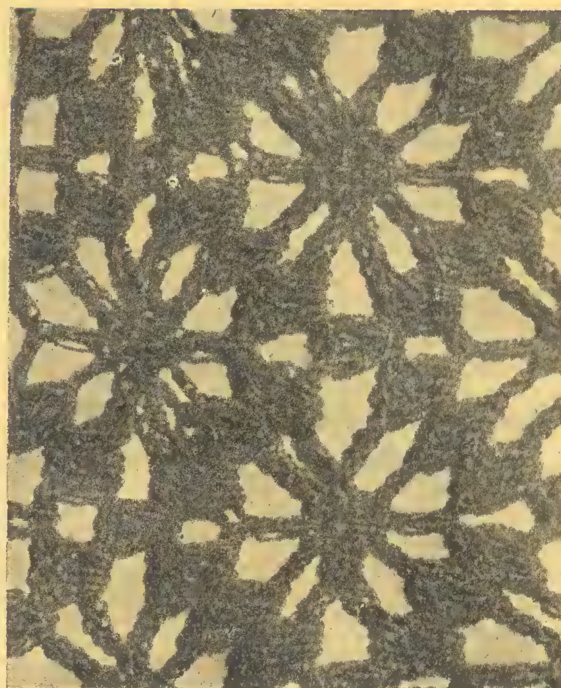
Гостей запросили на обід і на перший день і на другий день. Приходили і ввечорі і серед дня. Частували, годували; зміцнялася дружба з ними вкупі і з Миколою Вітальовичем і почесним українським громадянством.

Нечисленне київське українське громадянство, яке можна було тоді перелічити, як перлини на разочку, (зате справжнє, бо на підрібку не було користі), зворушилося радісною чуткою, що з Харкова до Києва має приїхати Апкаренко зі своєю невеличкою трупою.

(Далі буде).

До цього числа долучуємо листівку взорів.

Почтову належитість заплачено гуртом.
Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“.
Редакція і Адмінстрація: Львів, Ринок ч. 39., І. пов.
За Редакцію відпові[illegible]ИЦЬКА.
З друкарні Вид. С-ки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.
ЦІНА ЧИСЛА ЗОЛ. 1.50.